

วารสารวิชาการ

ความหมาย

วารสารวิชาการ (Scholarly Journal) หมายถึง เอกสารวิชาการความรู้ในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขาวิชาที่ตีพิมพ์เรื่องที่เป็นผลงานวิจัย หรือบทความวิชาการ หรือบทความอื่น ๆ ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจรับรองและมีกำหนดการเผยแพร่ตามเวลาที่แน่นอน

ความเป็นมา

ความเป็นมาของวารสารในประเทศไทย โดยสรุปมีดังนี้ (ชานนท์ วชิรปัญญาธร, 2560. ออนไลน์)

วารสารไทยมีขึ้นครั้งแรกในปลายรัชกาลที่ 3 (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) พ.ศ. 2387 โดย แดน บีช บรัดเลย์ มิชชันนารี ชาวอเมริกัน ได้ออกหนังสือ “Bangkok Recorder” และในสมัยรัชกาลที่ 4 (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) พ.ศ. 2401 มีหนังสือ “ราชกิจจานุเบกษา” พิมพ์เผยแพร่อยู่ในวงจำกัด ในสมัยรัชกาลที่ 5 (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) พ.ศ. 2417 มีวารสารไทยฉบับแรก ที่ออกโดยคนไทยคือ วารสารตรุณวาท ออกโดยพระองค์เจ้าเกษมสันต์โสภาคย์

จำนวนวารสารในสมัยรัชกาลที่ 3 มี 2 ฉบับ สมัยรัชกาลที่ 4 มี 8 ฉบับ สมัยรัชกาลที่ 5 มี 47 ฉบับ สมัยรัชกาลที่ 6 (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) มี 127 ฉบับ สมัยรัชกาลที่ 7 (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว) มี 160 ฉบับ สมัยรัชกาลที่ 8 (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล) มี 92 ฉบับ สมัยรัชกาลที่ 9 (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช) มีมากกว่า 1,200 ฉบับ

วารสารแต่ละสมัยแตกต่างกันไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ วารสารในช่วงรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 มีลักษณะเป็นหนังสือเล่มขนาดเล็ก แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเรียกว่าจดหมายเหตุ หรือหนังสือข่าว ซึ่งต่อมาได้พัฒนาไปเป็นวารสารทั้งสิ้น กลุ่มที่ 2 ในสมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7 มีวารสาร รายสัปดาห์ จำนวนมากเรียกตัวเองว่า หนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

วารสารสมัยแรก ๆ เป็นกิจการของเจ้านายชั้นสูง ต่อมาจึงแพร่หลายไปสู่สามัญชนมากขึ้น จนกระทั่งถึงปัจจุบันมีวารสารที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้อ่านเฉพาะกลุ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของสื่อสารมวลชนที่มีจุดเริ่มต้นจากชนชั้นสูง พัฒนาไปเป็นสื่อสำหรับมวลชน และพัฒนามาเป็นสื่อเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะด้านมากขึ้น เช่น วารสารเศรษฐศาสตร์ วารสารเภสัชวิทยา และวารสารภาษา เป็นต้น

วารสารในระยะแรก มักมีอายุไม่ยืนยาว วารสารบางประเภทที่มีมาตั้งแต่ยุคเริ่มแรก เช่น วารสารเด็ก วารสารผู้หญิง เป็นต้น ไม่ค่อยได้รับความสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถจำหน่ายได้อย่างแพร่หลาย ส่วนใหญ่ไม่เกิน 2 ปี วารสารต่างๆ เกิดขึ้นตามสภาพทางสังคม เช่น วารสารด้านบันเทิง เป็นต้น เริ่มมีขึ้นในปลายรัชกาลที่ 6 เพราะความนิยมในละครและภาพยนตร์

วารสารได้ขยายตัวเพิ่มปริมาณขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ จนถึงปัจจุบันการดำเนินงานด้านวารสารของเอกชน เป็นลักษณะของธุรกิจเต็มตัว มีการโฆษณาสินค้าจำนวนมาก

บทบาทหน้าที่ของวารสารไทยเปลี่ยนแปลงมา 3 ระยะ คือ ระยะแรกมุ่งให้ความรู้และเพิ่มพูนสติปัญญาแก่ผู้อ่าน มีเรื่องบันเทิงและบริการทางธุรกิจเพียงเล็กน้อย ระยะที่สอง ประมาณสมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7 เป็นการให้ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ระยะที่สาม วารสารเป็นแนวให้ความบันเทิงเรีงรมย์ จนถึงปัจจุบันมีลักษณะเป็นแหล่งสารสนเทศ ให้ความบันเทิงและให้ความรู้เฉพาะด้านมากขึ้น

ประเภทวารสารวิชาการ

วารสารวิชาการ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วารสารวิชาการเฉพาะสาขา และ วารสารวิชาการหลายสาขาวิชา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2546; 63–68)

วารสารวิชาการเฉพาะสาขาวิชา หมายถึง วารสารวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่เฉพาะสาขาวิชาที่กำหนด เช่น การศึกษา เคมี คณิตศาสตร์ และชีววิทยา เป็นต้น ส่วนวารสารวิชาการหลายสาขาวิชา หมายถึง วารสารวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่หลากหลายสาขาวิชา อาจกำหนดเป็นกลุ่มวิชาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์และอื่น ๆ

ส่วนประกอบหลักในวารสาร

สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546) กล่าวถึง ส่วนประกอบหลักในวารสารวิชาการไว้ดังนี้

เนื้อหา คือ ส่วนที่เป็นบทความ และคอลัมน์ โดยจัดเรียงลำดับตามที่สารบัญระบุไว้ อาจเป็นเรื่องสั้น หรือเรื่องยาวทั้งที่จบในฉบับ หรืออ่านต่อเนื่องหลายฉบับ

ปกนอก ส่วนใหญ่มักเป็นปกอ่อน และมีภาพที่สื่อถึงเนื้อหาในฉบับนั้น ๆ โดยพิมพ์สี เพื่อความ

สวยงามและดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ข้อมูลที่นำเสนอในหน้าปกนอก คือ ชื่อวารสาร ชื่อผู้รับผิดชอบในการจัดทำ ข้อความระบุตัวเลขและ/หรือตัวอักษร คือ ปีที่ ฉบับที่ เดือน ปี พ.ศ. ของวารสารฉบับนั้น ๆ ข้อความที่ระบุกำหนดออก ราคาเลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN) และชื่อบทความในวารสารฉบับนั้น ๆ (ดูภาพประกอบ)

หน้าปกใน ข้อมูลที่นำเสนอคือ ชื่อวารสาร ผู้รับผิดชอบในการจัดทำ เช่น บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้ช่วยบรรณาธิการ และเจ้าของ เป็นต้น ข้อความระบุตัวเลขและ/หรือตัวอักษร คือ ปีที่ ฉบับที่ เดือน ปี พ.ศ. ของวารสารฉบับนั้น ๆ กำหนดออก ราคาค่าบอกรับ ISSN วัตถุประสงค์ในการจัดทำ สำนักงานหรือสถานที่ติดต่อ

หน้าบรรณาธิการ มีบทบรรณาธิการซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างบรรณาธิการกับผู้อ่านเกี่ยวกับวารสารฉบับนั้น ๆ

สารบัญ แสดงรายชื่อบทความ ผู้เขียน พร้อมหมายเลขหน้าที่มีบทความนั้น ๆ เรียงลำดับตามเลขหน้า บางฉบับมีระบุไว้ที่ปกนอก

รายละเอียดการพิมพ์ท้ายเล่ม คือ แหล่งข้อมูลสถานที่พิมพ์ โรงพิมพ์ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา

วารสารวิชาการบางชื่อในส่วนท้ายเล่ม อาจมีระเบียบการเขียนบทความที่จะลงพิมพ์ในวารสาร

คำแนะนำ การเตรียมต้นฉบับ รูปแบบการพิมพ์ บทความ การส่งต้นฉบับและแบบใบสมัครสมาชิกวารสาร เป็นต้น

วารสารแต่ละชื่อมีกำหนดการออกทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันโดยแบ่งได้ดังนี้ (1) รายสัปดาห์ คือ 7 วัน : ครึ่ง ปีละ 52 ฉบับ (2) รายปักษ์ คือ 15 วัน : ครึ่ง หรือ ครึ่งเดือน : ครึ่ง ปีละ 24 ฉบับ (3) รายเดือน คือ 1 เดือน : ครึ่ง ปีละ 12 ฉบับ (4) รายสองเดือน คือ 2 เดือน : ครึ่ง ปีละ 6 ฉบับ (5) รายสามเดือน คือ 3 เดือน : ครึ่ง หรือ ปีละ 4 ฉบับ (6) รายสี่เดือน คือ 4 เดือน : ครึ่ง หรือ ปีละ 3 ฉบับ (7) รายหกเดือน ปีละ 2 ฉบับ และ (8) รายสิบสองเดือน ปีละ 1 ฉบับ

การบริหารวารสารวิชาการ

การบริหารวารสารวิชาการ หมายถึง การพิจารณาตัดสินใจของหัวหน้าหน่วยงาน เจ้าของวารสาร เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและสมัครใจ เพื่อทำงานวารสารตามเวลาที่กำหนดเป็นวาระก็ปีตามที่ระบุในคำสั่งแต่งตั้ง
2. รายรับรายจ่าย เป็นการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเงินที่ผู้เขียนต้องจ่ายค่าเผยแพร่แต่ละบทความ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละบทความ ค่าส่งวารสารทางไปรษณีย์ ค่าจ้างทำร่างต้นฉบับ ค่าจ้างพิมพ์รูปเล่ม และอื่น ๆ
3. ค่าตอบแทนคณะกรรมการดำเนินงาน ต้องระบุไว้ในคำสั่งแต่งตั้งให้ชัดเจนว่าเป็นการทำแบบจิตอาสาเฉพาะกิจ ไม่รับค่าตอบแทนหรือจ่ายค่าตอบแทนแต่ละตำแหน่ง หรือคิดเป็นงานในการพิจารณาผลงานของแต่ละบุคคล
4. ข้อเสนอโครงการ หัวหน้าหน่วยงาน มอบหมายให้ประธานคณะกรรมการปรึกษาหารือ

ทีมงานจัดทำข้อเสนอโครงการจัดทำวารสาร โดยระบุรายละเอียดตามรูปแบบของหน่วยงานเจ้าของวารสาร

5. การประเมินผล หัวหน้าหน่วยงานแต่งตั้งคณะทำงานติดตามและประเมินผลโครงการวารสาร เป็นระยะ ๆ ระหว่างดำเนินงานและเมื่อสิ้นสุดโครงการ ทั้งเป็นลายลักษณ์อักษรและออนไลน์

เกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารวิชาการ

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพวารสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ดังนี้ (เกณฑ์การคัดเลือกวารสารฐานข้อมูล TCI และเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI (2560. ออนไลน์)

- บทความทุกบทความต้องมีการควบคุมคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ
- วารสารต้องมีอายุการตีพิมพ์บทความวิชาการไม่น้อยกว่าสามปี หรือตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่าหกฉบับ
- วารสารต้องมีการอ้างอิงที่ตรวจสอบได้จากฐานข้อมูล TCI
- วารสารต้องมีกองบรรณาธิการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหลากหลายหน่วยงาน
- วารสารต้องตีพิมพ์บทความที่มาจากหลากหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก
- วารสารต้องตีพิมพ์บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์และรูปเล่มที่ได้มาตรฐาน
- วารสารต้องมีเว็บไซต์ที่มีข้อมูล กติกาและรูปแบบการตีพิมพ์และมีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง
- วารสารต้องมีระบบการส่งบทความแบบออนไลน์

คุณค่าของวารสารวิชาการ

วารสารวิชาการจัดเป็นแหล่งค้นคว้า ติดตาม เรื่องราว ผลการวิจัยใหม่ๆ ทางด้านวิชาการและ สารสนเทศ ที่ทันสมัย ตลอดจนทัศนคติความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ รวดเร็วกว่าหนังสือประเภทอื่นๆ

วารสารวิชาการช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า ทางวิชาการของบุคคล หน่วยงาน และสถานศึกษา และเป็นตัวชี้วัดคุณภาพตามมาตรฐานขององค์กร วิชาการทุกระดับ

เฉลิมศักดิ์ สุภาพผล

บรรณานุกรม

- เกณฑ์การคัดเลือกวารสารฐานข้อมูล TCI และเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI ค้น เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2560 จาก http://www.kmutt.ac.th/jif_html/quality_TCI57.html
- ชานนท์ วชิรบัญชากร. (2560). **ความเป็นมาของวารสารในประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560. จาก http://jif_utcc.blogspot.com/2009/05/blog_post_18html
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2546). **วารสารวิชาการ**. นนทบุรี : สาขาวิชาศิลปศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2546). **สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รงค์ ประพันธ์พงศ์. (2560). **10 กษัตริย์จักรีวงศ์**. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- วิระวรรณ ประกอบผล. (2556). **วารสาร**. ค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560 จาก <http://poepiajt.wordpress.com/%E09689968:journal>
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2547). **ศัพท์การบริหารธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.